

**PROCEDEE ȘI METODE CRIMINALISTICE DE PREVENIRE A ERORILOR DE
URMĂRIRE PENALĂ**

**FORENSIC TECHNIQUES AND METHODS FOR PREVENTING INVESTIGATIVE
ERRORS**

Iulia BRIA, dr., avocat, lector univ.,
Facultatea Drept și Administrație Publică,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul
E-mail: iyjitariuc@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-2989-0524

Rezumat: *Lucrarea examinează mijloacele și metodele criminalistice destinate prevenirii erorilor în activitatea de urmărire penală. Analiza se concentrează asupra identificării și sistematizării unui complex de măsuri profilactice pe care organul de urmărire penală este chemat să le aplice în faza de pregătire a fiecărei acțiuni procesual-penale. Prin abordarea integrată a acestor instrumente și procedee, se urmărește atât sporirea eficienței investigației, cât și reducerea riscului de erori ce pot afecta legalitatea și temeinicia probatoriului. Rezultatele cercetării relevă*

importanța unei pregătiri riguroase, fundamentate pe recomandările științei criminalistice, ca premisă esențială pentru desfășurarea corectă și obiectivă a activităților procesuale.

Cuvinte-cheie: *criminalistică, procedee criminalistice, metode criminalistice, prevenirea erorilor de urmărire penală*

Abstract: *The paper examines forensic means and methods aimed at preventing errors in criminal investigation. The analysis focuses on the identification and systematization of a set of preventive measures that the investigative body is required to implement during the preparation stage of each procedural action. Through the integrated application of these instruments and techniques, the research seeks both to increase the efficiency of the investigation and to reduce the risk of errors that may undermine the legality and reliability of the evidence. The findings highlight the importance of thorough preparation, grounded in the recommendations of forensic science, as an essential prerequisite for the proper and objective conduct of procedural activities.*

Keywords: *forensic science, forensic techniques, forensic methods, prevention of investigative errors*

Este incontestabil faptul că eroarea de urmărire penală influențează negativ întregul curs al investigării unei cauze penale¹. Pentru a diminua probabilitatea comiterii unor asemenea erori, organul de urmărire penală trebuie, în etapa de pregătire a fiecărei acțiuni procesual-penale, să realizeze un complex de măsuri profilactice, și anume:

a) identificarea erorilor posibile, ce pot surveni în procesul efectuării acțiunii procesual-penale preconizate, ținând cont de particularitățile individuale ale participanților la această activitate. În acest context, este recomandabil să se pornească de la regula potrivit căreia fiecare element al situației inițiale de urmărire penală poate conține premise pentru o eroare, ceea ce înseamnă că organul judiciar, în orice etapă a investigației, poate comite o eroare, dat fiind că orice componentă a situației procesuale poate deveni suport pentru o acțiune eronată;

b) determinarea etapelor de evoluție a situației procesuale viitoare, în cadrul cărora există riscul producerii unor erori, adică stabilirea momentului și a locului, în dinamica situației de urmărire penală, când probabilitatea de comitere a unei erori este cea mai ridicată. În acest sens, acțiunile procesuale pregătite pot fi analizate și evaluate din perspectiva prognozei: 1) posibilității producerii erorii; 2) localizării erorii potențiale în structura spațială a acțiunii procesuale; 3) momentului temporal în care comiterea erorii este cea mai probabilă; 4) duratei procesului de producere a erorii (secunde, minute, ore, zile, săptămâni); 5) succesiunii etapelor procesului de materializare a erorii;

c) stabilirea căilor, mijloacelor și metodelor de prevenire a erorilor și de diminuare a consecințelor lor posibile.

Fiecare eroare posibilă sau efectiv comisă de organul de urmărire penală poate fi analizată prin prisma criteriilor formulate de către autorii G. M. Zarakovski și V. I. Medvedev²: a) Locul erorii în sistemul acțiunii procesual-penale; b) Manifestarea externă a erorii de urmărire penală; c) Consecințele erorii; d) Modalitatea de reflectare a erorii în conștiința organului judiciar; e) Cauzele erorii de urmărire penală.

¹ Jitariuc V., Rusu V. *Tratat de criminalistică. Tactica criminalistică*. București: Pro Universitaria, 2025, p. 61.

² Зараковский Г. М., Медведев В. И. Классификация ошибок оператора. *Техническая эстетика*. 1971. № 10, с. 5–6.

De exemplu, în cazul evaluării locului erorii în cadrul sistemului de desfășurare a acțiunii procesuale, se stabilește în ce etapă, prin aplicarea cărui procedeu ori la formularea cărei întrebări a fost admisă eroarea tactică.

Folosind clasificarea propusă de A. R. Ratinov¹, condițiile obiective pot fi divizate în: provocatoare, favorizante, neutre, îngreunătoare și obstructive.

La evaluarea manifestării exterioare a erorii este oportun să fie analizate acțiunile organului de urmărire penală din următoarele perspective: a) neexecutarea acțiunii necesare sau a unei părți a sarcinii stabilite; b) executarea incorectă a sarcinii în ansamblu sau a unui anumit procedeu tactic; c) executarea acțiunilor necesare, dar într-o succesiune eronată; d) executarea unor acțiuni nenesare, redundante, care provoacă reacții negative din partea persoanei audiate.

Eroarea de urmărire penală poate fi analizată și din perspectiva identificării cauzelor, care se împart în imediate și principale.

Cauzele imediate pot fi examinate sub două aspecte: a) în funcție de locul lor în structura activității funcționale a organului judiciar: eroare de percepție; eroare de memorie; eroare în luarea deciziilor; erori în reacțiile de răspuns ale organului de urmărire penală; b) în funcție de legile încălcate, pot fi identificate următoarele tipuri de erori: aprecierea greșită a informației primite și lipsa anticipării apariției unor date probatorii esențiale; deficiențe ale atenției organului de urmărire penală.

Cauzele principale ale erorilor comise de organul de urmărire penală pot fi corelate cu următorii factori: nepotrivirea profesională, starea fizică și psihologică a organului judiciar în situația concretă de urmărire penală, pregătirea insuficientă pentru realizarea sarcinii tactice date, precum și organizarea defectuoasă a activității de muncă.

Clasificarea propusă a erorilor de urmărire penală și a criteriilor aferente nu are un caracter exhaustiv, însă utilizarea acesteia în practica judiciară poate produce un efect pozitiv atât în etapa de pregătire, cât și în desfășurarea și analiza rezultatelor acțiunii procesual-penale.

Măsurile de prevenire a erorilor de urmărire penală pot fi structurate astfel: a) creșterea calității acțiunilor procesuale standard, fapt ce elimină condițiile generatoare de situații procesuale caracterizate printr-un înalt grad de incertitudine; b) sporirea eficienței și randamentului unor acțiuni procesuale distincte, în vederea obținerii unui potențial probator suplimentar, a unei „rezerve de rezistență” în plan probator; c) căutarea sistemică și proactivă a situațiilor care, potențial, pot conține elemente de incertitudine informațională sau dificultăți pentru organul judiciar; d) prognozarea evoluției situațiilor procesuale pe diferite planuri și din perspective variate, în vederea identificării situațiilor problematice posibile și a metodelor de prevenire a incertitudinii acestora; e) combinarea elementelor metodelor larg utilizate și elaborarea unui complex individualizat de metode de căutare, pentru a exclude riscul apariției imprevizibile a unor noi situații problematice în condiții extreme. Această ultimă direcție evidențiază necesitatea pregătirii pentru activitatea desfășurată în condiții de extremitate, marcate de existența diverselor obstacole și factori perturbatori.

Îmbunătățirea calității deciziilor este favorizată de anticiparea posibilelor deformări, conform teoriei formulate de Iu. Kozeletsky².

Putem enumera, cu titlu de exemplu, câteva dintre asemenea deformări identificate: a) selecția tendențioasă a informațiilor, cu ignorarea sau denaturarea datelor care nu corespund opiniilor persoanelor implicate în procesul decizional; b) optimismul nejustificat: „Cel mai probabil este ceea ce este util”; c) efectul de rezistență: „Ceea ce este inadmisibil devine deosebit de atractiv”; d) efectul

¹ Ратинов А. Р. Психология личности преступника. Ценностно-нормативный подход. М. : Юрид. лит., 1979, с. 25.

² Козелецкий Ю. Психологическая теория решений. М. Юрид. лит., 1979, с. 431.

gândirii regresive: „Ceea ce s-a produs în realitate a avut cel mai ridicat grad de probabilitate în trecut”; e) incapacitatea de a distinge între deciziile bune și rezultatele bune; f) prevalența consensului și a atmosferei pozitive de grup asupra calității deciziilor; g) fenomenul luării în grup a deciziilor cu grad înalt de risc; h) convingerea că deciziile eronate sunt consecința lipsei de competență sau a relei-credințe a persoanelor, în timp ce, în realitate, cauzele majorității deciziilor greșite trebuie căutate în mediul extern, de exemplu, în structura depășită a instituției sociale în cadrul căreia a acționat persoana decidentă.

Cunoașterea acestor tipuri de deformări și erori permite o astfel de organizare a procesului decizional încât o mare parte dintre aceste fenomene nedorite să poată fi, cel puțin parțial, înlăturată.

Problema prevenirii erorilor se recomandă a fi abordată prin valorificarea resurselor latente ale celor care comit erori – de la studenții instituțiilor superioare de învățământ, până la anchetatori cu vastă experiență profesională.

Pregătirea acțiunii procesual-penale reprezintă un proces de dezvoltare a creativității investigative, bazat pe generarea continuă de idei, anticiparea fiecărui pas tactic și a întregului proces de investigare a cauzei. În cadrul sistemului de activități pregătitoare, organul de urmărire penală trebuie să învețe să nu se teamă de erori, ci să le identifice și să le neutralizeze în timp util.

În anumite cazuri, pregătirea acțiunii procesuale presupune o necesitate stringentă de utilizare a intuiției, care substituie un lung lanț de raționamente logice. Însăși pregătirea pentru acțiunea procesuală declanșează mecanismul de activare a intuiției.

Metodele optime de pregătire adaptează organul judiciar la procesele de căutare creativă și la libera improvizatie, dar în limitele algoritmilor tradiționali ai activității de urmărire penală. Fundamentul unei asemenea activități de căutare este raportarea la risc, care, prin analogie cu dreptul penal, se înscrie în categoriile de intenție directă și indirectă, respectiv de imprudență. Aceste categorii pot fi transferate integral și asupra evaluării riscului tactic asumat de organul de urmărire penală sau de un alt participant la acțiunea procesuală.

Având în vedere gradul de responsabilitate privind asumarea acțiunilor riscante, trebuie recunoscut că este permis doar riscul conștient și motivat, ales de reprezentantul organului de urmărire penală cu intenție directă sau indirectă. În cazul acțiunilor riscante comise din neglijență, organul de urmărire penală pierde controlul asupra situației, mizând nejustificat pe ideea că urmările inadmisibile nu se vor produce.

Criteriul esențial al admisibilității riscului tactic este admisibilitatea pierderii¹. Aceasta înseamnă că reprezentantul organului de urmărire penală, alegând între o soluție sigură (dar cu un câștig minim) și o soluție riscantă (care poate aduce atât câștiguri maxime, cât și pierderi semnificative), trebuie să anticipeze ambele rezultate posibile – atât în cazul reușitei, cât și în cel al eșecului.

Fundamental este ca cel mai nefavorabil rezultat al activității organului de urmărire penală să rămână admisibil din perspectiva legii și a eticii profesionale.

Concluzii

Eroarea de urmărire penală constituie un factor determinant ce poate compromite atât legalitatea, cât și temeinicia probatoriului, influențând negativ desfășurarea întregului proces de investigare. Prin urmare, prevenirea erorilor trebuie să devină o direcție prioritară a activității de urmărire penală.

¹ Jitariuc V., Rusu V. Op. cit., pp. 815-816.

Prevenirea eficientă a erorilor presupune realizarea unui ansamblu de acțiuni pregătitoare: identificarea erorilor potențiale, determinarea momentelor și circumstanțelor cu risc sporit, precum și stabilirea metodelor de diminuare a consecințelor acestora. Această abordare contribuie la consolidarea caracterului previzibil și controlat al procesului investigativ.

Utilizarea criteriilor propuse în literatura de specialitate permite structurarea erorilor în funcție de locul de apariție, manifestarea externă, consecințe, cauze și condiții obiective. Această clasificare, chiar dacă nu este exhaustivă, oferă investigatorului instrumente teoretice și practice utile pentru identificarea și corectarea deficiențelor tactice.

Cauzele imediate și principale ale erorilor, corelate cu nivelul de pregătire profesională, cu starea psihofiziologică a reprezentantului organului de urmărire penală și cu organizarea activității acestuia, relevă importanța formării continue, a dezvoltării competențelor și a menținerii unei stări optime de echilibru psihologic în activitatea de urmărire penală.

Calitatea deciziilor este condiționată de capacitatea reprezentantului organului de urmărire penală de a prevedea și neutraliza deformările cognitive tipice, precum selecția tendențioasă a informațiilor, optimismul nejustificat sau gândirea regresivă. Integrarea acestor mecanisme de autocontrol sporește calitatea actului decizional și reduce riscul erorilor sistemice.

Pregătirea acțiunii procesual-penale nu reprezintă doar o activitate tehnică, ci și un proces de creație științifică, în care anticiparea, generarea de idei și utilizarea intuiției ocupă un loc central. În acest sens, investigatorul trebuie să învețe să utilizeze intuiția ca instrument complementar raționamentului logic, ceea ce contribuie la adaptabilitatea și flexibilitatea sa în situații complexe.

Evaluarea și asumarea riscului tactic trebuie să fie conștientă, motivată și strict compatibilă cu limitele legii și ale eticii profesionale. Riscul neglijent compromite controlul situației, în timp ce riscul deliberat, bine fundamentat, poate genera câștiguri strategice. Totodată, criteriul fundamental al admisibilității riscului tactic rămâne posibilitatea ca și cel mai nefavorabil rezultat să fie compatibil cu exigențele legale și morale.

Prevenirea erorilor de urmărire penală constituie un proces complex și multidimensional, care îmbină elemente de metodologie criminalistică, psihologie decizională și etică profesională. Numai printr-o pregătire riguroasă, fundamentată pe știința criminalistică, prin valorificarea intuiției și a creativității investigative, precum și printr-o gestionare responsabilă a riscului tactic, se poate asigura desfășurarea eficientă, legală și obiectivă a procesului de investigare penală.

Referințe bibliografice:

1. Jitariuc V., Rusu V. *Tratat de criminalistică. Tactica criminalistică*. București: Pro Universitaria, 2025.
2. Зараковский Г. М., Медведев В. И. *Классификация ошибок оператора. Техническая эстетика*. 1971. № 10.
3. Козелецкий Ю. *Психологическая теория решений*. М. : Юрид. лит., 1979.
4. Ратинов А. Р. *Психология личности преступника. Ценностно-нормативный подход*. М. : Юрид. лит., 1979.